

Äpplen och päron

– fruktutställning i Göteborgs Botaniska i 40 år

Fruktutställningen med sortbestämning av allmänhetens frukt på Göteborgs Botaniska trädgård har fyllt 40 år. I lika många år har Björn Aldén deltagit och hjälpt allmänheten med identifiering av olika fruktsorter.

Text: **AGNETA FALCK**

I år var det 40-årsjubileum för den populära fruktutställningen i Botaniska trädgården, Göteborg. Fokus ligger på sortbestämning och besökare uppma-

nas ta med sig 4–5 frukter till Stolpboden där pomologerna gör sitt bästa för att komma fram till sortnamnen. Totalt har man lyckats identifiera 160 olika sorter sedan start.

Upplägget är detsamma som tidigare år med en avdelning med sorter i ordningen A–Ö, en avdelning med lokala sorter och en med vilda frukter. Den före detta vetenskaplige intendenten och pomologen Björn Aldén har varit med sedan 1979 då trädgårdsarkitekten Ernst Loménius tog initiativet till den första utställningen.

– Ernst var vår fruktguru, han kände

igen sorter bara genom att hålla dem i handen. Det fascinerade och inspirerade mig mycket. Jag började med att lära mig de vanligaste sorterna själv men det skulle faktiskt dröja mer än tio år innan jag tyckte att jag kunde så mycket att jag själv vågade sitta som sortbestämare och kalla mig pomolog, berättar Björn Aldén.

Goda år och sämre

Ett år fick de ställa in då det var ett riktigt rönnbärsmal-år och det fanns inte frukt att få tag i. Andra år har varit riktiga rekordår både i antal besökare och antal

Björn Aldén vid årets sortbestämning på Göteborgs botaniska trädgård.

BILD: GÖTEBORGS BOTANISKA TRÄDGÅRD

Utställningen av äpplen på Göteborgs Botaniska trädgård. Dels visas allmänna sorter och dels lokala, västsvenska sorter.

sorter. 2008 t ex, identifierades 97 olika sorter under utställningsperioden.

Årets äppelskörd har varit sämre än normalt så det har varit tidskrävande att samla in referensmaterialet. Fjolårets otroligt rika skörd tog mycket energi från träden, vilket gör att många, så att säga, tar igen sig i år. Under april var det ovanligt varmt vilket lurade igång blomknoppar som började svälla ordentligt eller slå ut helt redan i slutet av månaden. Men då kom kylan och frostska-dade blommor och fruktämnen ramlade antingen av eller så uppstod hudskador på frukten, s k frostsplitsar. Den låga temperaturen under trädens blomningstid gjorde att humlor och bin hade svårt att flyga. Blommor som inte pollinerats ordentligt ger dålig eller ingen utvecklad frukt alls och karten ramlar i förtid.

Från klonarkiv

– Trots detta har vi 200 sorters äpplen och över 40 päron. I år har vi även tagit in några sorter som såldes i handeln vid förra sekelskiftet, t ex 'Titovka' och 'Golden Pippin', berättar Björn Aldén. Vi vänder oss till de olika klonarkiven och även ett privat arkiv, i Ausås utanför Ängelholm, för att samla in frukt. Vi hade tidigare även plommon på utställningen, men de är ofta mycket tidigare och håller sig inte bra nog tills det är dags.

Under utställningens tjugo första år fick de in många tidstypiska sorter för identifikation, tyska 'Boiken' och Hus-

MODER (eg. 'Mère de Ménage'), engelska 'Bramley's Seedling' och 'Queen' samt svenska 'Grågylling' och 'Rosenhäger'. Dessa var vanliga sorter men de förekommer inte i handeln i dag. En starkt bidragande orsak är att många av de gamla sorterna är mottagliga för olika sjukdomar, framförallt skorv.

– Jag kan tycka att det är tråkigt att många fantastiskt goda sorter börjat försvinna, t ex danska 'Maglemer' och 'Signe Tillisch', eftersom de är så mottagliga för skorv. Men 'Ingrid Marie', en annan dansk(a), håller ställningarna. Den är nummer ett bland kommersiella odlare och fortfarande mycket vanlig i privatträdgårdar.

Är det några sorter som är särskilt svåra att identifiera?

– Gruppen renetter kan vara svår och alla röda färgmutationer kan vara svåra att skilja från den omuterade modersorten, t ex. 'Röd Mio' från 'Mio'. Flera av de nyare svenska sorterna, varav flera bygger på 'Aroma', kan också vara kniviga. Vi brukar klara 70–75 procent av de sorter vi får in för bedömning, resten förblir incognito.

Skolbarn besöker

Varje år sedan 1996 besöks Stolpboden av tusentals skolbarn. På förmiddagarna innan utställningen öppnar berättar pedagoger om hur äpplet kom till, hur sorter förökas och hur viktiga humlor och bin är för att det ska bli frukt på träden.

– Spontant utbrister de WOW, vad

mycket äpplen! Sen tittar de närmare och tycker det är kul att hitta sorter med samma namn som klasskamrater. Smakprovning av några svenskodlade sorter ingår givetvis, säger Björn Aldén.

Vilka är då Björn Aldéns egna favoritsorter?

– Ja, man stöter ju på nya goda sorter ibland. GYLLENE KITAJKA (eg. 'Kitajka Zolotaja Rannjaja') är en fantastisk rysk sort som bl a Blomqvists plantskola börjat sälja nu och 'Cornish Gilliflower' har en fantastisk arom. Den sista förekommer dock inte alls i handeln. Sen tycker jag mycket om 'McIntosh', men då måste den ha fått mogna ordentligt på trädet innan den plockas sent i oktober och efterlagrats någon eller några veckor, tipsar Björn. 🌿

»Jag kan tycka att det är tråkigt att många fantastiskt goda sorter börjat försvinna, t ex danska 'Maglemer' och 'Signe Tillisch', eftersom de är så mottagliga för skorv.«